

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางสังคมด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา บ้านแม่มาลัยและบ้านดงป่าล้าน ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและบริบทโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน สภาพสังคมในปัจจุบันด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนและคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน

การศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ คือ วิธีการเก็บแบบสอบถามเพื่อเพิ่มน้ำหนักของคำตอบที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นนำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ เชื่อมโยง ประมวลผลเป็นข้อสรุปไปตามวัตถุประสงค์ โดยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางสังคมด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาบ้านแม่มาลัยและบ้านดงป่าล้าน ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1 บริบทชุมชนและบริบทโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน

5.1.1.1 บริบทชุมชน

1) หมู่บ้านแม่มาลัยเป็นศูนย์กลางการค้าขายมาเป็นเวลานานแล้ว เนื่องจากเป็นจุดแวะพักผ่านทางไปยังหลายอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เชียงดาว ผ่า แม่อาษา ไชยปราการ เวียงแหง รวมถึงอำเภอปาย ปางมะผ้า และเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลาดแม่มาลัยเป็นแหล่งรวมสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารพื้นบ้านและของป่า อีกทั้งยังเป็นจุดพักรถของนักท่องเที่ยวและนักเดินทาง ทำให้มีเงินหมุนเวียนจากการค้าขายมากถึง 200,000 -300,000 บาทต่อวัน และเมื่อมีการเปิดตัวห้างสรรพสินค้าเทสโก้ โลตัส ยิ่งทำให้มีเม็ดเงินหมุนเวียนในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นหลักล้านบาท

สภาพสังคมของบ้านแม่มาลัยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชุมชนจะอยู่ลึกเข้าไปจากถนนหมายเลข 107 (เชียงใหม่-ฝาง) ส่วนย่านการค้าจะอยู่บริเวณตลาดแม่มาลัยและริมสองฝั่งถนน มีประชากรจากต่างถิ่นมาทำมาค้าขายและปักหลักอยู่อาศัยคนท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ช่วยเหลืองานชุมชน งานวัด แต่ไม่ค่อยใกล้ชิดกันเหมือนในอดีต เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ต้องทำงานเลี้ยงชีพเป็นหลัก

เศรษฐกิจการค้าของบ้านแม่มาลัยจะสามารถมองได้เป็น 2 ส่วนหลัก คือ การค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารการกิน ของใช้ในชีวิตประจำวัน และการค้าขายสินค้าและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งการค้าประเภทหลังจะต้องอิงฤดูกาลท่องเที่ยว โดยจะมีนักท่องเที่ยวมากในช่วงฤดูหนาว หากเป็นช่วงอื่นก็จะค่อนข้างชบเซา ร้านขายอาหารบางแห่งต้องหยุดกิจการชั่วคราว

2) หมู่บ้านดงป่าล้าน สภาพการตั้งบ้านเรือนของประชาชนอยู่เรียงรายตามถนนหมายเลข 107 เป็นสังคมเกษตรกรรมที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาฐานทรัพยากรดินและน้ำเป็นหลักสำคัญในการผลิตพืชผลทางการเกษตร มีการส่งน้ำเข้าพื้นที่เกษตรโดยระบบเหมืองฝาย มีวัฒนธรรมการเอามือ (ลงแขก) แลกเปลี่ยนแรงงานในภาคเกษตร เช่น การปลูก การเก็บเกี่ยว ผลผลิต แลกเปลี่ยนแรงงานในภาคธุรกิจ เช่น การผลิตสินค้าของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น บ้านดงป่าล้านยังคงเป็นสังคมที่ยึดระบบเครือญาติและมีการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างแน่นหนา ทั้งในลักษณะกลุ่มอาชีพ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

5.1.1.2 บริบทโครงการ

ในปัจจุบันการเดินทางระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ โดยสารทางเครื่องบินหรือทางรถยนต์ แต่การเดินทางทั้ง 2 ลักษณะนี้ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ คือ

1) การเดินทางโดยสารทางเครื่องบินมีค่าใช้จ่ายสูง บางช่วงเวลาสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง เช่น มีหมอกควันจากไฟป่าในฤดูแล้ง เมฆหมอกในฤดูฝน รวมถึงไอหมอกในฤดูหนาว อาจทำให้ต้องใช้เวลาในรอคอยหรือระยะเวลาในการเดินทางที่ยาวนานกว่าเดิม นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงอันตรายมากขึ้น

2) การเดินทางโดยรถยนต์มีปัญหาอุปสรรคเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชัน การตัดถนนที่ลัดเลาะไปตามไหล่เขาและมีทางโค้งมาก การเดินทางโดยรถยนต์ระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนมี 2 เส้นทางหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข 1095 ระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมง และทางหลวงหมายเลข 108 ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับกับพื้นที่ราบ มีระยะทางประมาณ 345 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 5-6 ชั่วโมง

ดังนั้น การเดินทางใน 2 รูปแบบนี้ยังมีความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุ และความล่าช้าในการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งยังสิ้นเปลืองพลังงานเชื้อเพลิงน้ำมัน ก่อมลภาวะทางเสียง มลภาวะทางอากาศจากการเร่งเครื่องยนต์และเขม่าควัน

บริษัท ปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด จึงมีแนวคิดที่จะใช้ระบบการขนส่งลำเลียงระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลักษณะโครงการเป็นการเดินทางโดยกระเช้าไฟฟ้าระบบเคเบิลคู่ มีจุดเริ่มต้นเส้นทางที่บ้านดงป่าตัน ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และปลายทางที่บ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร ถือเป็นโครงการคมนาคมทางเลือกที่คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อธุรกิจบริการ การท่องเที่ยวและที่พัก การขนส่งสินค้า การคมนาคม การติดต่อค้าขาย การขนส่งวัสดุและบุคลากรทางการแพทย์และการขนย้ายผู้ป่วย การสนับสนุนการศึกษา การตรวจตราไฟาระวังไฟฟ้าและป่าไม้ ตลอดจนการสนับสนุนงานด้านความมั่นคง

5.1.2 สภาพสังคมในปัจจุบันด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนและคาดการณ์ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน (เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน)

5.1.2.1 ผลกระทบทางสังคมด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน

1) เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต

บ้านแม่มาลัย

สภาพปัจจุบัน บ้านแม่มาลัยเป็นศูนย์กลางการค้าขายและเป็นจุดแวะพักผ่านทางไปยังหลายอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เชียงดาว ฟาง แม่อาขย ไชยปราการ เวียงแหง รวมถึงอำเภอปาย ปางมะผ้า และเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้มีเงินหมุนเวียนจากการค้าขายในตลาดแม่มาลัยมากถึงวันละ 200,000 -300,000 บาท และเมื่อมีการเปิดตัวห้างสรรพสินค้า เทสโก้ โลตัส ยิ่งทำให้มีเม็ดเงินหมุนเวียนในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นหลักล้านบาทสภาพสังคมของบ้านแม่มาลัยมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีประชากรจากต่างถิ่นมาทำมาค้าขายและปักหลักอยู่อาศัย ส่วนคนท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ แต่ไม่ค่อยใกล้ชิดกันเหมือนในอดีต เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องทำงานเลี้ยงชีพเป็นหลัก เศรษฐกิจการค้าของบ้านแม่มาลัยจะสามารถมองได้เป็น 2 ส่วนหลักคือ การค้าขายสินค้าประจำวัน และการค้าขายสินค้าและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องอิงฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านแม่มาลัยมากขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวและคนเดินทางมากขึ้น

ภาพในทางลบ อาจเกิดการกว้านซื้อที่ดิน มีปัญหาจากแรงงานต่างด้าวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เกิดการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง อาจเกิดชุมชนใหม่รอบสถานี เกิดร้านค้าใหม่ๆ หรือศูนย์การค้าขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อร้านค้าเดิม ผู้ประกอบการรถประจำทาง รถตู้สายเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนอาจได้รับผลกระทบ มีผู้โดยสารน้อยลง วิถีชีวิตแบบชนบทที่เปลี่ยนไปเน้นการทำงานหาเลี้ยงชีพจะทำให้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนน้อยลง มีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง

2) บ้านดงป่าล้าน

สภาพปัจจุบัน บ้านดงป่าล้านเป็นสังคมเกษตรกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาฐานทรัพยากรดินและน้ำเป็นหลักสำคัญในการผลิตพืชผลทางการเกษตร มีวัฒนธรรมและระบบคิดที่อาศัยการพึ่งพาธรรมชาติและคนร่วมชุมชน ได้แก่ ระบบเหมืองฝายและวัฒนธรรมการเอามื้อ (ลงแขก) แลกเปลี่ยนแรงงานในภาคเกษตร เป็นสังคมที่ยึดระบบเครือญาติและมีการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างแน่นหนา ทั้งในลักษณะกลุ่มอาชีพ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก อำเภอแม่แตงไม่เฉพาะเพียงบ้านดงป่าล้านหรือตำบลชี้เหล็กจะมีความเจริญมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี เกิดการจ้างงาน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ

ภาพในทางลบ จะมีผลกระทบต่ออาชีพการเกษตร สูญเสียพื้นที่การเกษตร พื้นที่ทำกิน ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการทำอาชีพเกษตรไปสู่การเป็นแรงงานรับจ้างหรือแรงงานในภาคธุรกิจบริการ อาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างโครงการกับชุมชน เช่น ทรัพยากรน้ำ การจราจรที่คับคั่งขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการใช้รถไปมาในชุมชนและระหว่างชุมชนใกล้เคียง อาจเกิดการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ มีผลกระทบต่อตลาดและร้านค้ารายย่อย การคมนาคมขนส่งโดยกระเช้าไฟฟ้าอาจทำให้การลักลอบขนย้ายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายทำได้ง่ายขึ้น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอาจได้รับผลกระทบเนื่องจากมีคนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

5.1.2.2) สาธารณสุขและสุขภาพ

1) บ้านแม่มาลัย

สภาพปัจจุบัน ชาวบ้านแม่มาลัยรับบริการด้านสาธารณสุขจากโรงพยาบาลแม่แตง ศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนและสถานีอนามัยบ้านบวกหม้อ ส่วนด้านสุขภาพได้รับการจัดเก็บขยะจากเทศบาลตำบลสันมหาพนเป็นผู้จัดเก็บขยะในเขตเทศบาล โดยวิธีการฝังกลบ ค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะ หลังคาเรือนละ 15 บาท/เดือน ร้านค้า 30-500 บาท/เดือน

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก อาจจะทำให้ระบบบริการสาธารณสุขดีขึ้น มีการขยายตัวของโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน สถานบริการสาธารณสุขประเภทอื่น รวมถึงมีบุคลากรทางการแพทย์เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับปริมาณประชากรและนักท่องเที่ยว

ภาพในทางลบ ช่วงระหว่างการก่อสร้างจะส่งผลกระทบต่อประชาชนและกระทบต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านสันป่าสัก เนื่องจากอยู่ห่างจากจุดก่อสร้างสถานีต้นทางประมาณ 500 เมตร เกิดฝุ่นละออง การสั่นสะเทือนจากการตอกเสาเข็ม อาจเกิดกระแสไฟฟ้าขัดข้อง เนื่องจากมีการแย่งกระแสไฟฟ้าระหว่างชุมชนกับโครงการ อาจเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อที่มากับแรงงานต่างด้าว หากไม่มีการเตรียมการรองรับที่ดีพอจะเกิดปัญหาขยะ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น และหากไม่มีการจัดการน้ำเสียจะส่งผลกระทบต่อคลองชลประทาน เกิดผลเสียต่อพื้นที่การเกษตรเป็นวงกว้าง

2) บ้านดงป่าลัน

สภาพปัจจุบัน ปัจจุบันชาวบ้านรับบริการสาธารณสุขจากโรงพยาบาลแม่แตง สถานีอนามัยบ้านไร่เปิง หมู่ 6 ตำบลจี้เหล็ก เป็นหลัก ส่วนด้านการจัดการขยะนั้น ดำเนินการกันเองในแต่ละครัวเรือน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลจี้เหล็กไม่มีบริการจัดเก็บขยะ แต่จะมีร้านค้าขนาดใหญ่หรือสถานบริการน้ำมันที่ตั้งอยู่ริมถนนหมายเลข 107 ขอรับบริการจากเทศบาลตำบลสันมหาพน โดยซื้อถุงขยะสีดำของเทศบาลราคาใบละ 6 บาท

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก ชาวบ้านไม่สามารถคาดการณ์ผลกระทบในทางบวกได้

ภาพในทางลบ เมื่อมีประชากรและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น หากไม่มีการเตรียมการรองรับสถานีอนามัย และสถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในพื้นที่อาจไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน การก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานอาจทำให้เกิดเสียงรบกวน เมื่อเปิดดำเนินการไปแล้วหากมีการจัดการหรือการบำรุงรักษาไม่ดีพออาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ รวมถึงการรักษาความสะอาดภายในสถานีและห้องโดยสารเนื่องจากในแต่ละวันจะต้องรองรับผู้โดยสารจำนวนมาก หากไม่สามารถควบคุมได้จะเกิดปัญหาด้านสุขอนามัยเช่นเดียวกับงานพืชสวนโลก เป็นห่วงเรื่องขยะ นอกจากนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีขยะมากขึ้นหากไม่มีการเตรียมการจะต้องเกิดปัญหาขยะล้น

5.1.2.3) การท่องเที่ยวและความงามตามธรรมชาติ

1) บ้านแม่มาลัย

สภาพปัจจุบัน ถึงแม้บ้านแม่มาลัยจะไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงภายในหมู่บ้าน แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆในอำเภอแม่แตง เช่น ปางช้างแม่แตง เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล อุทยานแห่งชาติศรีลานนา น้ำตกบัวตอง-น้ำพุเจ็ดสี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ น้ำตกหมอกฟ้า น้ำพุร้อนโป่งเดือด ป่าแป๊ อูทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภออื่นๆ เช่น คอยหลวงเชียงดาว ถ้ำเชียงดาว บริเวณตลาดแม่มาลัยจึงเป็นจุดพักผ่านทาง เป็นที่พักรถเพื่อรับประทานอาหารและซื้อสินค้าก่อนการเดินทางไปยังอำเภออื่นๆ ต่อไป

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก บ้านแม่มาลัยจะยังเป็นจุดพักนักท่องเที่ยวและมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการร้านอาหารและซื้อสินค้ามากขึ้น

ภาพในทางลบ ผลต่อธุรกิจบริการการท่องเที่ยว เนื่องจากทางโครงการอาจจะมีการค้า ร้านอาหารภายในตัวอาคาร ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยกระเช้าลอยฟ้าจะไม่ผ่านมาทางตลาดแม่มาลัย ส่งผลกระทบต่อการค้าขาย ส่วนด้านความงามตามธรรมชาตินั้นการก่อสร้างโครงการจะทำให้มีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในบริเวณสถานีและจุดตั้งเสารับน้ำหนักสายเคเบิล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า กระทบพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ทำให้สูญเสียทัศนียภาพ

2) บ้านดงป่าล้าน

สภาพปัจจุบัน ชาวบ้านให้ความเห็นในทำนองเดียวกันกับบ้านแม่มาลัยว่าถึงแม้บ้านดงป่าล้านจะไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงภายในหมู่บ้าน แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆในอำเภอแม่แตง รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอใกล้เคียง ร้านค้าริมทางหลวงหมายเลข 107 และ 1095 จึงมีนักท่องเที่ยวแวะใช้บริการ ทั้งซื้อสินค้าและรับประทานอาหาร สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านดงป่าล้าน

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก อาจจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น ชาวบ้านมีรายได้จากการค้าขาย

ภาพในทางลบ การก่อสร้างจะทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่า สูญเสียพื้นที่สีเขียว

5.1.2.4) โบราณคดีและประวัติศาสตร์

1) บ้านแม่มาลัย

สภาพปัจจุบัน บ้านแม่มาลัยมีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดสันป่าสัก สิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัดได้แก่ พระวิหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นวิหารแบบพื้นเมืองล้านนา ก่ออิฐถือปูน แต่เป็นวิหารที่สร้างขึ้นใหม่เมื่อประมาณ 20 กว่าปี

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก ชาวบ้านไม่สามารถคาดการณ์ได้

ภาพในทางลบ ผลกระทบจะเกิดโดยตรงกับหมู่บ้านดงป่าล้านมากกว่า เนื่องจากจุดก่อสร้างสถานีต้นทางอยู่เหนือวัดมะอังก๋น (วัดประจำหมู่บ้านดงป่าล้าน) ทำให้บดบังทัศนียภาพของวัด และอาจทำให้วัดได้รับความเสียหาย

2) บ้านดงป่าล้าน

สภาพปัจจุบัน วัดมะอังก๋นเป็นวัดประจำหมู่บ้านดงป่าล้าน สิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัดมะอังก๋นได้แก่ พระวิหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นวิหารแบบพื้นเมืองผสมภาคกลาง ก่ออิฐถือปูน เป็นวิหารที่สร้างขึ้นใหม่เมื่อประมาณ 20 ปี

ผลกระทบหากมีโครงการ

ภาพในทางบวก สถานที่ท่องเที่ยวประเภทแหล่ง โบราณคดีและประวัติศาสตร์ไม่เฉพาะในบ้านดงป่าล้านแต่รวมถึงในตำบลจี้เหล็กและในอำเภอแม่แตงจะเป็นที่รู้จักและมีผู้มาเที่ยวชมมากขึ้น ทำรายได้ให้กับท้องถิ่น

ภาพในทางลบคือ มีการก่อสร้างใกล้กับวัดหรือมากเกินไป จนอาจได้รับผลกระทบทั้งในแง่ของการสูญเสียความงดงามทางทัศนียภาพ การถูกรบกวนกระเทือนจากการก่อสร้าง และกระทบในแง่ของจิตใจ ความเชื่อและความศรัทธาของประชาชน

5.1.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจาก

โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน

5.1.3.1) เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต

1) บ้านแม่มาลัย

1. ขอให้มีเฉพาะอาคารสถานีและสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ร้านอาหารขอให้มาใช้บริการร้านที่แม่มาลัย เพื่อไม่ให้กระทบการค้าขายของชาวบ้าน
2. ให้มีมาตรการรับคนในท้องถิ่นเข้าทำงาน

2) บ้านดงป่าลัน

1. ขอให้จัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชนในรูปแบบของกองทุน จำนวนร้อยละ 0.5 โดยจัดทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน
2. หากมีการดำเนินการก่อสร้างหรือกระทำการใด ๆ ในพื้นที่ เช่น การขยายถนน ทางบริษัทต้องแจ้งให้คนในพื้นที่ทราบก่อน
3. ควรมีการจัดอบรมอาชีพแก่คนในชุมชน เพื่อรองรับเข้าทำงานในโครงการ รวมถึงการเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเกษตรกรรมไปสู่ธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ
4. เมื่อเปิดดำเนินการขอให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการค้าขายสินค้าในบริเวณสถานี เช่น ส่งเสริมอาหารท้องถิ่น บริการขันโตก อาหารที่เป็นของฝาก เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น โดยขอให้กำหนดกรอบเงื่อนไขให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง
5. ขอให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเรื่องที่ดิน
6. มีการวางแผนมาตรการป้องกันการขนย้ายยาเสพติดหรือสิ่งผิด

กฎหมาย

5.1.3.2) สาธารณสุขและสุขภาพ

1) บ้านแม่มาลัย

1. ควรย้ายสถานที่ก่อสร้างห่างออกไปจากจุดเดิมไปติดคลองชลประทาน
2. ทำการก่อสร้างในช่วงปิดภาคเรียนเพื่อไม่ให้กระทบการเรียนการสอน

3. เจ้าของโครงการควรมีแผนงาน รวมทั้งมาตรการป้องกันผลกระทบแจ้งให้ชาวบ้านรับทราบ

4. มีการกำหนดเงื่อนไขสัญญาก่อนการดำเนินการ
5. มีมาตรการด้านสาธารณสุข การรับคนงาน ตรวจสอบสุขภาพ

คนงาน โดยให้กำหนดไว้ในสัญญา และดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

6. ให้องค์การบริหารส่วนตำบลชี้แจงให้ได้รับผิดชอบการจัดเก็บขยะนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล และให้ความร่วมมือกับทางบริษัทเจ้าของโครงการ ใช้เทคโนโลยีการบำบัดขยะอย่างถูกวิธี

2) บ้านดงป่าลัน

1. ควรมีการทำประกันอุบัติเหตุจากการโดยสารกระเช้าไฟฟ้า
2. ควรจัดให้มีห้องน้ำเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำผู้พิการ และมีการรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
3. โครงการควรมีระบบกำจัดขยะแบบครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบทบาทในการเตรียมการรองรับและสร้างระบบจัดการขยะที่จะเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ ส่งเสริมให้มีการแยกขยะก่อนทิ้ง
4. ด้านสุขาภิบาลอาหาร ผู้ประกอบการร้านอาหารในสถานี่ต้องผ่านการอบรม ได้ป้าย Clean food Good Taste และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารปีละ 2 ครั้ง ป้องกันเกิดโรคระบาดจากอาหาร
5. เตรียมการป้องกันและลดมลพิษทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นทั้งในระหว่างการก่อสร้างและภายหลังเปิดดำเนินการแล้ว

5.1.3.3) การท่องเที่ยวและความงามตามธรรมชาติ

- 1) บ้านแม่มาลัย
 1. ทำความเข้าใจกฎหมายป่าไม้ และชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่
 2. ควรกำหนดเวลาทำการในการโดยสารกระเช้าลอยฟ้า

2) บ้านดงป่าลัน

1. ควรตัดต้นไม้เท่าที่จำเป็น
2. สิ่งก่อสร้างต่างๆ ควรมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและเน้นวัฒนธรรมล้านนา

5.1.3.4) โบราณคดีและประวัติศาสตร์

- 1) บ้านแม่มาลัย
 1. ควรย้ายจุดก่อสร้างออกห่างจากวัดไปประมาณ 1 กิโลเมตร
- 2) บ้านดงป่าลัน
 1. ควรมีการขยับจุดก่อสร้างให้ห่างจากวัดมะอังกัณ (วัดประจำหมู่บ้านดงป่าลัน) ประมาณ 800 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร (จุดปัจจุบันห่างจากวัดไม่ถึง 500 เมตร) หากการก่อสร้างทำให้วัดได้รับความเสียหายต้องรับผิดชอบซ่อมแซมให้เหมือนเดิม
 2. ควรมีการควบคุมเรื่องการแต่งกายของนักท่องเที่ยวหรือผู้จะเข้าชมสถานที่สำคัญ ให้มีความสุภาพเรียบร้อย ส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิม

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันและระดับผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน ผู้ศึกษาขอประมวลสรุปผลกระทบทางลบและเสนอแนวทางและมาตรการป้องกันผลกระทบ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม หากจะเกิดโครงการ เพื่อให้ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นลดระดับความรุนแรงลง หรือให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังตาราง 5.1

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 5.1 สรุปผลกระทบทางสังคมด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนหากมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน และแนวทาง
มาตรการป้องกันผลกระทบบ้านแม่มาลัยและบ้านดงป่าล้าน ตำบลชีเหลือก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
1. เศรษฐกิจและสังคมและวิถีชีวิต	1.1 เกิดการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง	วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำแนกเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยความร่วมมือจากชุมชน โครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง
	1.2 กระทบอาชีพค้าขาย,รถโดยสารประจำทาง, รถคู่สาย เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน	เตรียมพร้อมการฝึกอาชีพหรือพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพใหม่	โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ เช่น ให้สิทธิในการค้าขายในบริเวณสถานีหรือให้เข้าร่วมบริการรถรับส่งระหว่างสถานีกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	1.3 สูญเสียพื้นที่ทำกิน	มีมาตรการชดเชย / เตรียมพร้อมการฝึกออาชีพ หรือพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพใหม่	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีมาตรการชดเชยที่เป็นธรรมและเป็นความตกลงร่วมกันของเจ้าของโครงการกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ 2. โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ เช่น จ้างงานตามความสามารถ
	1.4 เกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างโครงการกับชุมชน	วางแผนการจัดการทรัพยากรที่ใช้ในโครงการได้แก่ น้ำ พลังงานไฟฟ้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. วางแผนการใช้น้ำโดยประสานความร่วมมือกับชุมชน 2. จัดหาแหล่งพลังงานไฟฟ้าสำหรับโครงการที่ไม่กระทบชุมชน

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	1.4 การลักลอบขนย้ายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย	มีมาตรการตรวจสอบที่รัดกุม	โครงการมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด
	1.5 กระทบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม	เตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการด้านชุมชน ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการต่างๆ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นผู้สนับสนุนแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. สาธารณสุขและสุขภาพ	2.1 การก่อสร้างส่งผลกระทบต่อประชาชนและการเรียนการสอน	วางแผนงานควบคุมการก่อสร้าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการก่อสร้างในช่วงปิดภาคเรียน 2. กำหนดช่วงเวลาในการก่อสร้างไม่ให้รบกวน

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
			<p>ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง</p> <p>3. เผื่อระวังผลกระทบจากการก่อสร้าง เช่น การขนส่งวัสดุอุปกรณ์ เสี่ยงรบกวนความั่นสะเทือน ฝุ่นละออง เป็นต้น</p> <p>4. หากมีผลกระทบจากการก่อสร้าง ทางโครงการต้องเร่งแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน</p>
	2.2 อาจเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อที่มากับแรงงานต่างด้าว	วางแผนควบคุมโรค	<p>1. ตรวจสอบสุขภาพและจัดทำทะเบียนประวัติแรงงาน</p> <p>2. เตรียมความพร้อมบุคลากรและเครื่องมือทางการแพทย์</p>

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	2.3 เกิดปัญหาขยะและน้ำเสีย	สนับสนุนการลด/คัดแยกขยะและเฝ้าระวังปัญหาขยะและน้ำเสีย	1. โครงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสร้างระบบกำจัดขยะแบบครบวงจร 2. โครงการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐาน และมีการตรวจสอบการใช้งาน โดยชุมชน
	2.4 สถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในพื้นที่อาจไม่เพียงพอ	เตรียมขยายบริการสาธารณสุขรองรับปริมาณประชากร	โครงการให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุน สถานพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ตั้ง สถานีโครงการ

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	2.5 หากมีการจัดการหรือการบำรุงรักษาผู้โดยสารและระบบสายเคเบิลไม่ดีพออาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ	รักษามาตรฐานระบบบำรุงรักษาอุปกรณ์โครงการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการมีหลักการตรวจสอบควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของระบบการเดินทางโดยกระเช้าลอยฟ้าที่สามารถตรวจสอบได้ 2. ทำประกันอุบัติเหตุสำหรับผู้โดยสาร
3. การท่องเที่ยวและความงามตามธรรมชาติ	3.1 อาจจะมีร้านค้า ร้านอาหารภายในสถานีทำให้นักท่องเที่ยวไม่ผ่านมาทางตลาดแม่มาลัย	พัฒนาคุณภาพร้านค้า ร้านอาหารและธุรกิจบริการประเภทต่างๆ ในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เปิดโอกาสให้ผู้ค้าขายในตลาดแม่มาลัยเดิมมีสิทธิค้าขายในสถานี 2. โครงการให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	3.2 สูญเสียทัศนียภาพ, ป่าไม้, พื้นที่สีเขียว		<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัดต้นไม้หรือเปิดพื้นที่เพื่อการก่อสร้างให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด 2. ควรมีการปลูกต้นไม้ทดแทน ในพื้นที่อื่นๆ 3. โครงการให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างพื้นที่สาธารณะของชุมชน เช่น สวนสาธารณะ ลานกีฬา 4. ควรก่อสร้างเสาและสถานีโครงการในลักษณะของสถาปัตยกรรมล้านนาและให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	3.3 สูญเสียการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณสถานี (เป็นแหล่งเรียนรู้ แปลงนาสาธิตและแหล่งอนุรักษ์พันธุ์กบ)	จัดหาแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่	โครงการจัดหาพื้นที่แห่งใหม่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน
4. โบราณคดีและประวัติศาสตร์	4.1 บดบังทัศนียภาพของวัดม้องคั่นก	ขยับจุดก่อสร้างสถานีออกห่างจากวัด	ควรก่อสร้างเสาและสถานีโครงการในลักษณะของสถาปัตยกรรมล้านนาและให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ
	4.2 อาจทำให้วัดได้รับความเสียหาย การถูกกระทบกระเทือนจากการก่อสร้าง	ขยับจุดก่อสร้างสถานีออกห่างจากวัด	ควรมีการเฝ้าระวังความเสียหายจากการก่อสร้าง หากพบให้รีบดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันที

รายการ	ผลกระทบ	แนวทาง	มาตรการป้องกัน
	4.3 กระทบในแง่ของจิตใจ ความเชื่อและความศรัทธาของประชาชน	ขยับจุดก่อสร้างสถานีออกห่างจากวัด	ควรมีการเฝ้าระวังความเสี่ยงหายจากการก่อสร้าง หากพบให้รีบดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันที

5.2 อภิปรายผล

การคมนาคมขนส่งนับเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากในแต่ละวันมีกิจกรรมมากมายที่ต้องอาศัยการเดินทางไปยังที่ต่างๆ เพื่อติดต่อสื่อสาร พบปะพูดคุย ทั้งในลักษณะของครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง การศึกษา การสาธารณสุข การเดินทางท่องเที่ยว การติดต่อธุรกิจ การประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน ธุรกิจบริการ กิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน อาจเรียกได้ว่ามนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่งแยกกันไม่ได้ โครงสร้างระบบคมนาคมขนส่งที่ดีย่อมเอื้อประโยชน์แก่คนในสังคม เนื่องจากช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปได้โดยเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ลดการสูญเสียทั้งพลังงาน เวลา รวมถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ

การเดินทางระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถเห็นได้ชัดในแง่ของการคมนาคมขนส่งที่ยากลำบาก โดยในปัจจุบันมีการเดินทางได้ 2 รูปแบบหลักคือ โดยเครื่องบินและโดยรถยนต์ อย่างไรก็ตามการเดินทางทั้ง 2 รูปแบบนี้ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น สภาพอากาศและฤดูกาล สภาพถนน ความเสี่ยงอันตรายจากการเดินทาง เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวบริษัท ปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด จึงได้เสนอโครงการคมนาคมทางเลือก คือ การก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน โดยคาดว่าจะทำให้การเดินทางระหว่างทั้งสองจังหวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น (บริษัท ปาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด, 2550)

โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนจะต้องพาดผ่านพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ของเอกชน และพื้นที่ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นระยะทางรวมถึง 127 กิโลเมตร ซึ่งโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ในลักษณะนี้จะต้องระดมทั้งทุนทรัพย์ แรงงาน เวลา รวมถึงอาจต้องแลกเปลี่ยนด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงมีข้อควรระวังที่จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมาจากการดำเนินโครงการด้วย

ดังที่กองทุนเพื่อกิจกรรมประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Fund for Population Activities-UNFPA 1992: 3) กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าจะต้องเป็นการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการและความจำเป็นที่เกิดขึ้นแก่ชนรุ่นหลังด้วย ทั้งนี้ ต้องครอบคลุมมาตรการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับชนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้ได้รับมากกว่าที่ชนรุ่นปัจจุบันได้รับมา สอดคล้องกับปรัชญา เป็ยมพงศ์ สานต์ (2543) ที่เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการทำให้ชีวิตผู้คนในอนาคตมีชีวิตที่ดีขึ้น มีการสร้างกระบวนการนโยบายที่สนับสนุนการเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางสังคมในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ที่เพิ่มขึ้นให้แก่อนาคต และเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ การเงินและทรัพยากรกายภาพมาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความ มั่งคั่งการอยู่ดีกินดีและความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น

โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องเข้าข่ายต้องทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้ทำการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและผลกระทบ ทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ แม้ว่าในปัจจุบันการศึกษาผลกระทบทางสังคมยังเป็น ส่วนประกอบหนึ่งที่ผนวกไว้ในรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่นับว่าเป็น ส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในชุมชนหลังเกิดการ เปลี่ยนแปลงจากการกำหนดนโยบายและโครงการพัฒนาขึ้นในชุมชน ซึ่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อาจเป็นทั้งผลกระทบระยะสั้น หรืออาจเป็นผลกระทบระยะยาวหรือผลกระทบถาวร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยต่างๆ เช่น ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการและความ รับผิดชอบของเจ้าของโครงการ รวมถึงมาตรการในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ ติดตามของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง การประเมินผลกระทบทางสังคมจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยลดโอกาสในการเกิดความ ขัดแย้งระหว่างภาครัฐบาลกับประชาชนและชุมชนจากการพัฒนาโครงการต่างๆ (เดช วัฒนชัยยิ่ง เจริญ, 2548)

ชาวบ้านแม่มาลัยและบ้านดงป่าตันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบโดยตรงจากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน คุณภาพชีวิตของประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคาดการณ์ผลกระทบทางสังคมในอนาคตที่ อาจจะเกิดขึ้นการดำเนินโครงการ ทั้งในทางบวกและทางลบ และหาแนวทางในการป้องกัน ผลกระทบในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการซึ่งสอดคล้องกับอุษณีย์ สีวาภู (2549) ที่กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมประเภทโครงการคมนาคมทางบกในด้าน คุณค่าต่อคุณภาพชีวิตว่าประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ-สังคม สภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและจังหวัด 2) การโยกย้ายและการทดแทนทรัพย์สิน (สำหรับโครงการ ของรัฐและรัฐวิสาหกิจ) 3) สาธารณสุขของท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการ 4) อาชีวอนามัยและความ ปลอดภัย 5) คุณภาพของพื้นที่โครงการและบริเวณโดยรอบ และ 6) แหล่งโบราณคดีและ ประวัติศาสตร์รวมทั้งโบราณสถานในพื้นที่และบริเวณโดยรอบ

ชาวบ้านจากทั้งบ้านแม่มาลัยและบ้านดงป่าตันมีความเป็นห่วงในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตมากที่สุด ในด้านผลกระทบต่อการค้าขายสินค้า หากเป็นภาพในทางบวกคือสามารถ ค้าขายสินค้าได้มากขึ้น เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่ แต่ภาพในทางลบคือ นักท่องเที่ยวอาจหยุด

อยู่ที่สถานีต้นทาง เนื่องจากภายในสถานีมีการบริการที่ครบวงจรทั้งร้านค้าและร้านอาหาร การที่นักท่องเที่ยวไม่ผ่านมาที่ตลาดแม่มาลัยจะทำให้ค้าขายได้น้อยลง รวมถึงรถโดยสารระหว่าง เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนมีผู้ใช้บริการน้อยลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของปนัดดา จำเริญญ (2527) ที่พบว่าโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดอาชีพใหม่คือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุทยาน ก่อให้เกิดความแตกต่างทาง เศรษฐกิจระหว่างกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุทยานกับกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในเรื่องราวได้หลักของครอบครัว

อาจกล่าวได้ว่าการเข้ามาของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเป็นการจุดประกายความคิดให้กับคนทั้ง 2 ชุมชนในลักษณะที่ต่างกัน คือ ชาวบ้านแม่มาลัยซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากการค้าขายมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นกลุ่มที่เกิดความวิตกกังวลว่าอาจจะสูญเสียประโยชน์ที่เคยได้รับ แต่ในทางตรงกันข้ามชาวบ้านดงป่าตัน ซึ่งเคยเป็นหมู่บ้านทางผ่าน กลับมีความหวังว่าการที่มีสถานีต้นทางโครงการมาตั้งในหมู่บ้านจะทำให้เกิดผลประโยชน์ทางด้าน เศรษฐกิจ การค้า การจ้างงาน รวมไปถึงธุรกิจบริการประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามทั้ง 2 หมู่บ้านกลับให้ความคิดเห็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกันในด้าน สาธารณสุขและสุขาภิบาลคือ เป็นห่วงการก่อสร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนและการเรียน การสอน เรื่องสถานบริการสาธารณสุขและจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่อาจไม่เพียงพอต่อการ รองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น รวมถึงระบบการจัดการขยะและน้ำเสีย ดังเช่นที่สุริชัย หวันแก้ว และคณะ (2543) ศึกษาโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่ามีปัญหาน้ำเสีย และของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นและส่งกลิ่นรุนแรง น้ำฝนไม่สามารถบริโภคได้ เพราะ คราบน้ำมันจับอยู่เต็มไปหมด สิ่งแวดล้อมในบริเวณชุมชนเริ่มเลวลง สุขลักษณะไม่ดีโดยเฉพาะ กรณีค่ายคนงานได้รับผลกระทบจากอากาศเป็นพิษ ควันเขม่าสีดำฟุ้งกระจายทั่วท้องฟ้าบริเวณที่ อาศัย เด็กเล็กได้รับผลรุนแรงมากเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ส่วนผู้ใหญ่ยังไม่แสดงอาการ น้ำฝนบริโภคไม่ได้ต้องต้มน้ำประปา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ชายทะเลสกปรกมากขึ้นทุกวัน มีสารเคมีเป็นพิษในละอองชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ทั้ง 2 ชุมชนยังมีความเห็นสอดคล้องกันอีกว่าหากมีโครงการก่อสร้างระบบ ขนส่งด้วยสายพานซึ่งจะสามารถรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวและคนเดินทางได้มากถึง 30,000 คน ต่อวันแล้ว ระบบการจัดการขยะและของเสียที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันจะไม่สามารถรองรับปริมาณ ขยะที่อาจเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการให้ความร่วมมือกับ โครงการเพื่อเตรียมการรองรับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ในด้านการท่องเที่ยวและความงามตามธรรมชาติและด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ นั้นทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นห่วงเรื่องการสูญเสียทัศนียภาพและสูญเสียการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณที่ตั้ง สถานี โดยเกรงว่าจะการก่อสร้างสถานีโครงการจะบดบังทัศนียภาพของวัดมะอังกั้น การก่อสร้าง อาจกระทบกระเทือนทำให้วัดได้รับความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ความเชื่อและความศรัทธา ของประชาชน ซึ่งชาวบ้านแม่มาลัยมองว่าผลกระทบจะเกิดกับบ้านดงป่าตันซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานี ดันทางมากกว่า

ไม่ว่าการเข้ามาของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนจะ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบดังที่ชุมชนได้คาดการณ์ไว้หรือไม่ก็ตาม แต่การให้ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนิน โครงการ การเตรียมความพร้อมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ เป็นส่วนสำคัญในการที่ จะช่วยลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอนได้ อีกทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ที่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวจะช่วยบูรณาการมิติด้าน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีให้มีความสอดคล้องตามแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งเทศบาลตำบลสันมหาพนและองค์การบริหารส่วน ตำบลชี้เหล็ก รวมถึงส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงาน สาธารณสุขอำเภอ ควรประสานการทำงานและมีบทบาทในการเตรียมการเพื่อรองรับการพัฒนา รวมถึงการเตรียมการหาทางป้องกัน แก้ไขหรือลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นโดยวิธีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การเตรียมความพร้อมด้านระบบ สาธารณูปโภค การเตรียมการรองรับด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรทำการศึกษาวิจัยผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ โดยการ มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 3 ส่วน ได้แก่ ชุมชน เจ้าของโครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ ขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยคือการจัดทำแผนปฏิบัติการของชุมชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่ จะเกิดขึ้นในอนาคตหากมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน

2) ควรทำการศึกษาวิจัยโดยเน้นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและที่พักอาศัย กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจคมนาคมขนส่ง

3) ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถึงการเดินทางโดยระบบคมนาคมปกติที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ รถยนต์โดยสารและเครื่องบิน เปรียบเทียบกับระบบคมนาคมทางเลือกคือกระเช้าลอยฟ้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved